

TURFWEIDE

STICHTING TURFWEIDE VEENENDAAL

Nieuwsbrief 8 – zomer 2025

- Ontwikkeling van de flora
- Excursies

Ontwikkeling van de flora in de Turfweide

Elke dag verschijnen op mijn mobiele telefoon fotoherinneringen van één, twee of meer jaren geleden. Regelmatig komt dan ook de bloemenpracht voorbij die ik in de Turfweide vastlegde. En telkens valt dan op

hoeveel er in een paar jaar is veranderd. Telkens zijn er weer andere plantensoorten die dominant aanwezig zijn. In de biologie wordt deze opvolging van verschillende vegetatietypen 'successie' genoemd.

Dit jaar viel op dat er op het lage, voedselarme deel dit voorjaar, in vergelijking met vorig jaar, nog veel meer Echte koekoeksbloem (paars) en Grote ratelaar (geel) te zien waren.

Zoals in één van de vorige nieuwsbrieven aangegeven, is dit een heel goede ontwikkeling, want deze soorten horen thuis in het beoogde "kruidenrijke vochtig grasland". Op de hogere, voedselrijke delen waren de Margrietten talrijk (foto rechts)

Ook de Beemdooievaarsbek werd tijdens de monitoring door de Ginkelgroep gespot – onze inheemse geranium met de grootste bloemen (foto hieronder links).

En – jawel – de eerste orchideeën! Verscheidene exemplaren van de Gevlekte orchis bleken eind mei en in juni in bloei te zijn gekomen. Duidelijk is op de foto hiernaast (rechts) het vlekkenpatroon op de bladeren te zien, waaraan de soort zijn naam te danken heeft.

De opkomst van de ene soort heeft natuurlijk ook tot gevolg dat een andere soort minder voorkomt of zelfs helemaal verdwijnt. Een mooi voorbeeld zijn twee soorten uit de bremraapfamilie.

Close-up Stijve ogentroost

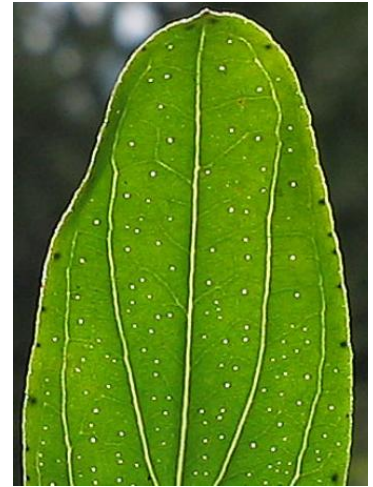
Links is een exemplaar van de Kleverige ogentroost te zien. Die plant komt dit jaar veel minder voor dan vorig jaar. Ik vond nu slechts een enkel plantje, waar het vorig jaar op sommige plaatsen geel zag van die soort. Rechts is Stijve ogentroost te zien. Dat plantje, met heel kleine, maar prachtige bloemetjes (zie close-up), komt nu op het lage deel zoveel voor dat het bijna bodembedekkend te noemen is!

Momenteel (half juli) wordt op het voedselrijke deel het beeld bepaald door het geel van Sint-janskruid, Boerenwormkruid en Jacobskruid.

Sint-janskruid (*Hypericum perforatum*) is een plant uit de hertshooifamilie (*Hypericaceae*). Het kruid bloeit rond het Sint-Jansfeest op 24 juni, de tijd dat de zon op zijn hoogst staat. De soortnaam "perforatum" heeft de plant te danken aan kleine oliekliertjes in het blad, die goed te zien zijn als je een blaadje tegen het licht houdt: het lijkt of het blad daar geperforeerd is!

Die oliekliertjes bevatten hypericinen, stoffen die een werking hebben die vergelijkbaar is met conventionele antidepressiva. Preparaten van Sint-janskruid zijn dan ook in de handel verkrijgbaar als plantaardig, stemmingsverbeterend middel.

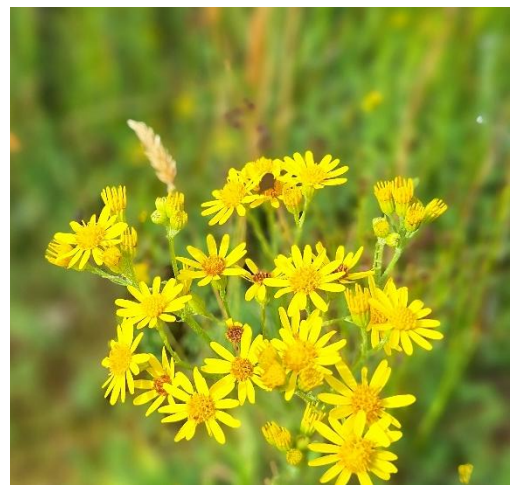
Er bestaat ook een Sint-jansvlinder, een vlinder van bloemrijke graslanden. De rupsen van de vlinder eten met name het blad van de rolklaver – die planten zijn talrijk op het lage deel in de Turfweide – en eten dus niet, wat sommige mensen denken, van het Sint-janskruid. Ik trof hem in de Turfweide aan, foeragerend op een bloem van de Blauwe knoop. Het is een zwarte vlinder met rode vlekken, die vanaf eind juni (Sint-Jan!) tot begin augustus overdag actief is. Door de lichtval komen de kleuren helaas niet zo goed uit de verf.

Boerenwormkruid en Jacobskruid worden nogal eens met elkaar verward. Ze komen vaak samen voor, in de Turfweide op de hogere delen, met name langs het pad dat parallel loopt aan de Slaperdijk. Beide zijn felgeel en horen tot dezelfde familie, de composieten, maar de verschillen zijn op onderstaande foto's duidelijk te zien: boerenwormkruid (links, N.b. met een Wormkruidbijtje op bezoek!) mist de stralenkrans van lintbloemen, die het Jacobskruid (rechts) wel heeft.

Aftreksels van boerenwormkruid werden vroeger ingezet tegen de meest uiteenlopende kwalen, van verkoudheid en koorts tot pijnbestrijding. Het meest bekend is de werking als wormafdrijvend middel voor mens en vee. Voorzichtigheid was geboden, want er konden heel ernstige bijwerkingen optreden waarbij zelfs de kans bestond dat je het niet overleefde. In de plant komt het

giftige thujon voor dat wormafdrijvend is, vooral van spoel- en lintwormen. Vandaar de naam! Jacobskruid is een felgeel bloeiende plant die vanaf de tweede helft juni tot in oktober bloeit.

De bloemen zitten dicht op elkaar en vormen samen een slordige gele paraplu. Jakobs kruiskruid is giftig voor de meeste zoogdieren en ook voor de mens. De bloemen bevatten twee keer zoveel gif als de bladeren. Grazers eten het normaliter niet, maar de planten kunnen wel terechtkomen in hooi en dan heeft de boer een probleem. In het hooi kun je de plant gelukkig herkennen aan de paarsachtige stengels. Beide bovenstaande plantensoorten worden druk bezocht door talrijke insecten.

Datzelfde geldt voor Wilde peen, de oorspronkelijke versie van de populairdere oranje wortel zoals wij die kennen. De Wilde peen (*Daucus carota*), behoort tot de schermbloemenfamilie en kan tot 90 cm hoog worden. Hij heeft fijne, kantachtige, witte bloemschermen en – heel bijzonder – veel schermen hebben een klein, donkerrood tot donkerpaars bloempje in het midden. Dat donkere puntje speelt waarschijnlijk een rol bij het aantrekken van insecten.

In het eerste jaar zal de tweejarige wilde peen zich vooral richten op het ontwikkelen van een stevig wortelstelsel (die oranje wortel!). Pas in het tweede jaar verschijnt de kenmerkende bloem, met fijne witte schermen. De wilde peen bloeit van juni

tot september en trekt veel nuttige insecten zoals vlinders en bijen aan.

Het is ook de waardplant van een van onze grootste en mooiste vlinders, de koninginnenpage. De rupsen van deze vlinder leven van de bladeren van wilde peen en andere schermbloemigen. We hebben hem helaas nog niet voor de camera gehad

Het kleurenpalet wordt half juli op een aantal plaatsen nog verrijkt door een overvloed aan knopkruid (het paarse zusje van de korenbloem, foto boven), Grote kaardenbol (foto onder; zie ook nieuwsbrief 6) en het heldere blauw van Wilde cichorei (foto rechts).

Van deze laatste plant kennen we verschillende gekweekte variëteiten. Zo werden van één daarvan door de firma Buisman de wortels gebruikt om er Buisman aroma van te maken, een smaakversterker die bij het zetten werd toegevoegd aan de koffie. ("Een lepeltje Buisman bij de koffie ...oma's koffie").

Een andere variëteit werd in het donker "geforceerd" opgekweekt tot een krop met witte, dicht opeenstaande bladeren, waaruit een groente ontstond die wij nu eten als "witlof".

Excursies

Gedurende het afgelopen groeiseizoen mochten we verschillende groepen bezoekers de ontwikkelingen in de Turfweide ook laten zien. Daarbij kwamen uiteraard ook het verhaal over de ontstaansgeschiedenis van de Turfweide en de relatie met historie van Veenendaal aan de orde. De 8^e mei kregen we bezoek van De Rotaryclub Rhenen Veenendaal en op 26 juni ontvingen we de Lions Club 'de Gelderse Vallei'. Beide groepen waren enthousiast over de verscheidenheid aan planten en zeer geïnteresseerd in de ontwikkelingen in het gebied. Bovendien gaven in beide groepen de deelnemers te kennen best een handje te willen helpen bij het onderhoud van het gebied.

Informatierondje excursie Rotaryclub

Diepgaand veldonderzoek

*Gezellig onderonsje voorzitters
Turfweide en Rotaryclub*

*Tijdens het bezoek
van de Lions werden
we bijgestaan door
de plantenexpert van
Veenendaal,
Erich Grothe*

